

דין וחשבון

של ועד הלשון העברית בארץ ישראל

(חשון — ניסן תרצ"ז, אוקטובר 1936 — מרס 1937)

1. בוועדות המקצועיות בירושלים

כמשך תקופת-החשבון עבדו הועדות המקצועיות בירושלים כמלאו היקפן. הועדה למונחי הדקדוק התמירה בעבודתה וסיימה את רשימת מונחי-החגוי, אשר הובאה לעיון נוסף לפני חברי-הועד ובעלי-מקצוע וחנה היא מתפרסמת בחוברת זו, — מלבד זה נידונה הצעתו של מר י. שטרן לשינוי הכתיב העברי וניחנה למציאת חות דעת מסיימת.

הועדה למונחי המתמטיקה סיימה את הדיון כרשימת המונחים למתמטיקה בהיקף השכלה תיכונית. החומר מודר בכרטיסיה על ידי המזכיר ונערך לפי המקצועות והענינים על ידי הד"ר מוצקין. הרשימה הוכפלה ונשלחה למוסחים לעיון ובקרום התפרסם בחור מלון מיוחד, הכולל למעלה מ-700 מונחים. הועדה למונחי-הרדיו נגשה לקביעת מונחים לאחר שננטרה פעולת-ההכנה. נידונו המונחים הפיסיקליים בחורת-הגל וכן גם המונחים הפיסיקליים והתכניים בקשר עם השפופרת ועם המשרד. מדצמבר ואילך משתתף בקביעות בעבודת-הועדה ש. סמילר, המהנדס של תחנת הרדיו הממשלתית ברמאללה.

הועדה למונחי התיאטרון, מאחר שנתבררו בישיבותיה הראשונות של הועדה השאלות העיקרניות של העבודה, ממשיכה הועדה מאוקטובר ואילך בדיון במונחים ועברה בערך על מחצית החומר, הכולל כ-300 מונחים. הועדה התקשרה עם באי-כח "הבימה" ו"אהלי" ותביא לפניהם לעיון את החומר המעון בירור מצד השחקנים.

הועדה למונחי תבשילים ומאכלים שהורכבה בתקופת הדיון והחשבון הקודם ושחבריה הם: הנב' ברוטברג, הנב' סודמוריה, פרופ' נ. ה. טורטשינר, ד"ר א. י. לוי וה' יוסף ברנ' מיוחס עסקה בקביעות המונחים הדרושים בשביל הספר לבשול היוצא לאור מטעם בית הכריאות ע.ש

שטראום. לעיון הועדה הובאה גם רשימת-מונחים שחוכרה על ידי הועדה לתבשילים ולמאכלים שהיתה קיימת בתל אביב. הרשימה מכילה כ-80 מונחים. הועדה עברה על כל החומר, אשר סודר בכרטיסיה מיוחדת, והיא נגשת לקרוא אותו בקריאה שניה.

מונחים בתורת הקרקע נתפרסמו ברשימה מיוחדת בספרו של ד"ר ריפנברג אשר יצא לאור בהוצאת ר. מס בירושלים והם טובאים כחוכרת זו של הרבעון.

2. בוועדות המקצועיות בתל אביב

הועדה לתכנת הלשון התאספה בתקופת החשבוך בכל שבוע ודנה בחומר המתפרסם ב„לשוננו-לעם“ וכמו כן במתן תשובות לשאלות שנשאלו כלשכת סניף תל אביב ושהובאו לפניו על ידי מזכירות הסניף. כמו כן הוקדשה ישיבה אחת לדיון בחצעות-המונחים שנדרשו על ידי חברת „צל קורתי“.

הועדה למונחי חשמל המשיכה את עבודתה בקביעת מונחים לפי המלון הבין-לאומי של שלומן חלק ב', והיא מכינה חומר לחלק שלישי של המלון למונחי-חשמל.

הועדה למונחי התעמלות עברה על רשימת-המלואים למלון המוכן לדפוס וכמו כן על רשימת איברי הגוף שיש להם שייכות להתעמלות. הועדה התחילה בדיון במונחי המניס.

הועדה לעריכת המהדורה החדשה של המלון למונחי התכניכה עברה על החומר וברקה את הצעות התקונים עד עמ' 111 מס' 7 לפי שלומן חלק א'. הועדה למונחי זואולוגיה התאספה בראשונה בייג בינואר ש. ז. – בישיבה השתתפו ה' פ. אוירבוך, י. מרגולין, ד"ר מנדלסון ומזכיר הועדה ה' י. א. זידמן. עובדה תכנית לעבודה ונקבעו בתקופת החשבוך מונחים לדורחיים ולזוחלים. בישיבה האחרונה נידונו מונחים לחמטים.

הועדה למונחי ספנות נוסדה לפי החלטת הועד הפועל בתל אביב מיום ד' בכסלו ש. ז. והיא מרכבת מחה': י. גרזובסקי ופרופ' נחום סלושץ – מטעם ועד הלשון והמוסחים: מחנרם גלברט, ה' זאב היס ויוסף פודול'.

3. ישיבת חברי הועד הפועל בתל אביב

ביום ד' בכסלו ש. ז. התקיימה ישיבת חברי הועד הפועל בתל אביב בהשתתפות ח' י. גרזובסקי, פרופ' נחום סלושץ וה' י. ח. רבניצקי, מנהל הלשכה ד"ר ש. איזנשטרט ומזכיר הסניף ח' י. א. זידמן. נידונו שאלות הקומדות על הפרק ונמסרה אינפורמציה על עבודת הלשכה המרכזית.

4. אספת חברי ועד הלשון בתל אביב

ביום ד' ב' כטבת נתקיימה אספת חברי ועד הלשון בתל אביב, שבה השתתפו הח' י. גרזובסקי, פרופ' נחום סלושץ, ס. מזרחי, פ. אורבך, ד"ר ש. אינהורן, א. סמיאטיצקי, י. פייכמן, ד. שמעונוביץ והמזכיר י. א. זירמן. הובא לפני הועד השאלון של הועדה לראורגניזציה ונתקבלו החלטות המשמשות תשובות לכל סעיפי השאלון. ההחלטות נשלחו ללשכה המרכזית בירושלים.

5. עבודת הועדה לראורגניזציה

בלשכה המרכזית סוכמו העניינים העומדים לבירור הועדה לראורגניזציה: הצעות על הרכב הועד, חלוקת העבודה בין החברים, תקנות-חובה לחברי הועד והועדות, הועדה המרכזית, ארגון המזכירות המדעית, הלשכה המרכזית ומניפיה וחברת. אמוני הלשון העברית. רוכזו התשובות לשאלון שנשלח לכל חברי הועד. אחרי דיון מוקדם בשאלות על ידי חברי הועדה לראורגניזציה בירושלים וחברי הועד בתל אביב, נכנסה הועדה לישיבה בתל אביב בט' ניסן ש. ז. השתתפו כל חברי הועדה: הפרופ' ש. אסף, ה' י. גרזובסקי, ה' אבינועם ילין, פרופ' דוד ילין, ד"ר יעקב כהן, ה' יעקב פייכמן, ד"ר י. ריבלין וה' דוד שמעונוביץ. נידונו ונוסחו הצעות בכל השאלות הנוגעות לעבודתו של ועד הלשון, הרכבו וחלוקת העבודה בתוכו. ההצעות מובאות לעיונה ולהחלטתה של האספה הכללית, שהוזמנה לליג בעומר י"ח אייר (29 באפריל) לעשר בבקר בבית. אהל שם" בתל אביב. סדר היום של האספה: 1) דברי פתיחה — נשיא ועד הלשון פרופ' דוד ילין. 2) דין וחשבון הלשכה — מנהל הלשכה ד"ר ש. איזנשטר. 3) מלואים לדיון וחשבון — פרופ' נ. ה. טורטשינר. 4) הצעות הועדה לראורגניזציה. 5) ויכוחים כלליים, 6) החלטות, 7) כחירות.

הלשכה המרכזית של ועד הלשון והמזכירות המדעית

א. תקציב תרצי"ז

מראשית זמן החשבון התנהל משא ומתן ממושך עם מוסד ביאליק על אשור תקציב ראוי לצרכי-הועד, עובדו חכניות וצוינו דרכי-הפעולה לשנת התקציב. הושגה הקצבה לשנת תרצי"ז בסך 750 לא"י, שמהן מוקדשות 270 לא"י לפרסום מהקרים מדעיים ומלוני ועד הלשון (נוסף על תקציב "לשונו"). התמיכה להכנת המלון האקדמי לא אושרה לשנה זו. מקרן גולדברג נתקבל חצי הסכום השנתי שנקבע

בצוואת ה' י. ל. גולדברג ז"ל -- 150 לא"י והושגה הכתחה לשלם מן השנה הבאה ואילך את כל הסכום במלואו ולהשלים את המניע לשתי השנים הקודמות.

ב. הפצת כתבים וגביית התרומות

שם איון התקציב השנתי במלואו עסקה הלשכה כדרכה:

1) בארגון ההפצה של כתבי ועד הלשון, אשר מספרם גדל ואשר רוכזו במחנן מרכזי מסודר. לשם כך נתפרסמו מחדש בדפוס רשימות כתבי הועד הנשלחות לדורשיהן וניתנו הנחות מיוחדות למוסדות-תרבות, למשקים ולמוכרי ספרים. עם יסוד מחלקת ההספקה על יד הקבוץ המאוחד ועל יד הועד הארצי של השומר הצעיר, הקשורות בערך עם 100 נקודות של הישוב העובד, נקבעו אתן קשרים והוטל עליהן לשמש צינור להפצת המלונים השמושיים של ועד הלשון והרבכון. לשוננו. כמו כן נקבעו קשרים עם מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית, אשר רכשה בהנחות גדולות מספר של טפסים ממלוני ועד הלשון והרבכון. לשוננו בשביל מרכזי החלוצי בתפוצות. - ביום הולדתו של י. ל. גולדברג נשלחו לבתי-ספר בארץ מלונים ולוחות מונחים על חשבון קרן גולדברג. רשת הסוכנים בארץ הורחבה לפי מרת האפשר. ב) בגביית תרומותיהם של חברי חברת "אמוני הלשון העברית", בהסכרה רחבת-מדות של פעולת-הועד ותעודותיו הקרובות, בהזקק פעולתם של סניפי-החברה הקיימים (ירושלים, חיפה, רחובות, תל אביב) וכיסוד סניפים חדשים (ראשון לציון, חדרה, עפולה, פתח תקוה).

שם הגדלת מספרם של חברי החברה בתפוצות נשלחו חוזרים מיוחדים לקהלות הגדולות ולמרכזים הארציים של ההסתדרות הציונית ונקבעו קשרים אישיים עם כמה עסקנים ציוניים שבקרו בארץ.

ג. פרסומי ועד הלשון

במשך תקופת החשבון יצאו לאור ונשלחו לחברי חברת אמוני הלשון העברית, לחותמים ולסוכנים:

א) "לשוננו" כרך ת, חוברת א, ועכשיו נשלחת חוברת ב--ג

ב) מלון למונחי חשמל: חמרים לחתקנה חשמלית: ב.

ג) שמות-דגים, לוח מצויר.

לכל שבקת הכרכים השלמים של "לשוננו" הוכנו כריכות מסוג מסוים והן נשלחות לדורשיהן במחיר 50 מא"י הכריכה לכל כרך.

גם המלון למונחי חשמל נכרך בכרך אחד עם חלק א' ונשלח לדורשיהו במחיר 200 מא"י.

המלון למונחי חשמל נשלח במספר של 300 טפסים לחברת החשמל לארץ ישראל בחיפה, שתמכה בהוצאת המלון, לשם חלוקתו בין העובדים.

לוח שמות הדגים יוצא כשתי צורות: א) כלי תרנום לשפות לועזיות לצרכי שמוש כתי הספר. ב) כצרוף השמות הלועזיים — לצרכי שמוש המורים ואמליווי-הדגים. הלוח נרפס לפי הגלופות אשר הואילה מחלקת החקלאות והדיוג של ממשלת ארץ ישראל להעמיד לרשות הזקד, ואנו מכיעים כאן את תודתנו למנהל המחלקה.

נמסרו לרפום ובקרוב יופיעו:

א) מלון למונחי הגרפיקה — הצעת מ. נרקיס.

ב) מלון למונחי ההתעמלות.

ג) מפתח הענינים לכתי ועד הלשון.

עומדים להמסר בקרוב לרפום אחרי גמר העיון והעריכה:

א) מחקרים מרעיים ב: הכתבות הכנעניות מאת פרופ. נ. סלושץ.

ב) מחקרים מרעיים ג: לשון חכמים לפי המסורת חבבליית מאת ד"ר

א. פורת.

ג) מלון למונחי מתימטיקה.

חוץ מזה הוסכם עם האגוד להשלטת העברית על הדפסת מהדורה חדשה

של החוכרות המצוירות (כלי מטבת, הלכשה, כלי מלאכה) לפי הגלופות

שברשות האגוד.

ד. מסבת «אמוני הלשון העברית» בחיפה

בימים י"ב כשכט ש. ז. בקר פרופ' נ. ה. טורטשינר בחיפה

מטעם חברת «אמוני הלשון העברית» ובעזרת ועד הסניף סודרה באולם התכניון

העברי אספה פומבית אשר בה הרצה לפני קהל רב על הנושא: «מה נעשה ללשונו?».

אחרי האספה סודרה במלון «הדר הכרמל» לכבוד האורח בהשתתפות עסקני-

המקום וכאותו מעמד נרשמו תורמים חדשים לחברה וחותרים לרכעון «לשונו».

ה. יסוד סניף החברה בראשון לציון

כשכת כ"ד בניסן ש. ז. בקר פרופ' נ. ה. טורטשינר מטעם החברה

בראשון לציון והרצה כאספה פומבית על הנושא: «מה נעשה ללשונו?». כמוצאי

שבת סודרה בבית מ. וינברג מסכה לכבוד האורח בהשתתפות עסקני המושבת

והמורים והונח יסוד לסניף מקומי של חברת «אמוני הלשון העברית», אשר ינהל

את עבודתו בהשתתפות ועדת התרבות שעל יד מועצת המושבה. —

בתור יושב ראש של מועצת הסניף נבחר ה' מנשה מאירוביץ, בתור

סגנו — דוב לובטן-חביב. לועד הפועל של הסניף נבחרו: גב' פ.

ויגודסקי, ה' משה וינברג, א. סלוסון ואליעזר שרשבסקי.

הוחל בהרשמת חברים לסניף ובהפצת כתי ועד הלשון במושבת.

ו. בכורים חדשים של פרופ' נ. ה. טורטשינר
 הפרופ' נ. ה. טורטשינר בקר בשבוע האחרון מטעם חברת „אמוני הלשון
 העברית“ בחדרה ועיר יזרעאל (עפולה).

ז. מסכה של חברת „אמוני הלשון העברית“ בירושלים

ביום ד'. ד' של חול המועד פסח, התקיימה במועדון „מנורה“ בירושלים
 מסכה של חברת „אמוני הלשון העברית“ בירושלים בנושא „ה' ס. ס. .
 אוסישקין וכהשתתפות חברי ועד הלשון, חברי החברה בירושלים, אורחים
 מוזמנים וכאי כח העתונות.

ה' ס. ס. אוסישקין פתח את המסכה, ספר על ראשית ימי תחית
 הלשון העברית, שהלכה שלובה עם ישוב הארץ וציין כמופת את ה' י. ל. גולדברג
 ז"ל אשר תמך בועד הלשון בחייו וזכר אותו בצוואתו לאחר מותו.

הפרופ' נ. ה. טורטשינר קרא הרצאה מפורטת על הלשון העברית,
 התפתחותה ורכיבתחיתה ועל פעולתו של ועד הלשון, ההולך ומרחיב את הלשון
 ומכשיר אותה לצרכי המציאות.

הפרופ' דוד ילין מלא אחרי דבריו, העיר הערות חשובות על דרכי
 הסגנון העברי ועל מפעל התחיה הלשונית בראשיתו, סיים בדבריו הערכה למוסד
 ביאליק התומך בועד הלשון וקרא את הנאספים למתן עזרה נאמנה לועד
 בחגשמת חכנית עבודתו.

כאלם סודרה בשעת המסכה תערוכה של כל כתבי ועד הלשון, בתוספת
 המונותיהם של עסקני הלשון, אשר נהנה תאור מקיף על פעולתו של הועד בענפי
 המדע ושטחיה החיים השונים.

ח. במוכרות המדעית בירושלים

נקבעו קשרים עם מחברים והוצאות ספרים בדבר משלוח ספריהם לאוצר
 הספרים שעל יד הלשכה ובמשך תקופת הדין החשבון נתקבלו ספרים ממקורות
 שונים; אוסף ספרים בבלשנות נתקבל מכית המדרש לרבנים בכרמל ונשלחו לו
 כתור תמורה כתבי הועד.

מלבד הפעולות הרגילות הקשורות בעבודת הועדות עסק המזכיר בכירור
 החומר שנשלח לועד לעיון ובהכנת התשובות לשואלים; מן החומר שעמד לכירור
 במשך תקופת החשבון יש לציין את: (1) רשימת המונחים בשביל ההסתדרות הבין-
 לאומית לפועלי הרכבת. (2) רשימת המונחים בשביל אגודת הקצינים בחיפה,
 (3) מונחים למדגרות — בשביל מר בן-עמי, נהלל, (4) מונחים במקצוע
 הבנקאות — בשביל ה' פלמן תל אביב.

חוץ מזה ענה המזכיר בעל פה וככתב לשואלים בענינים הקשורים בעבודת הועדות, בעניני מונחים, שמות עבריים פרטיים, וכדומה. וכן נקשרו קשרים עם האקדמיה של הלשון הערבית במצרים.

ט. המזכירות המדעית בתל אביב

טרו באוקטובר 1936 עד 1 באפריל 1937 מלא ה' י. זידמן את מקומו, של ה' ש. ייבין במזכירות המדעית בתל אביב. מלבד העבודה הרגילה בקשר עם פעולות הועדות, הכשרת החומר לדיון סיכום ההחלטות והכנת החומר לפרסום, ניתנה על ידי המזכירות עזרה לשונית בעל פה וככתב לכל אלה שפנו ללשכת הסניף וכמה שאלות שהיו מעונות בירור הובאו לפני הועדה לתקנת הלשון, כרגיל. ניתנו תשובות בעניני שמוש הלשון, המשקלים, מונחים למפות צבאיות, תרגום רצפטים לכשול ולאפיה, שמות פרטיים עבריים ושמות משפחה, ניסוח שמות לסוגי תוצרת שונים ולכתי חרושח. עזרה לשונית ניתנה בקביעות גם לכאי כח האגוד להשלמת העברית, שפנו ללשכת הועד.

לוח הזכרון

ליובל החמשים של פרופ' נ. ה. מורטשינר הוקדשה לו חוברת א' מכרך ח' של „לשוננו" ונמסרו לו ברכות ע"י חברי הועד הפועל. ליובל שבעים וחמש של ה' יהודה גרוזבסקי — נשלח מכתב ברכה מאת ועד הלשון. לחנינת עשרים וחמש שנה מיום הנחת אבן הפנה של התכניון העברי בחיפה נשלחה מלגרמה של ברכה, שבה צוין ערכו של התכניון העברי בתור חלוץ המדע התכני העברי.